సాంఘిక విలువ

ఏభై ఏళ్ళ కిందట "కుమారు" వాళ్ళు శ్రీమంతులు. అప్పుడు వారిపేరు తెలియనివారంటూ ఆచుట్టుప్రక్కల ఎవరూ లేరు. వారు భాగ్యవంతులు కావటమే యిందుకు కారణమని కిట్టనివాళ్ళు అంటూంటారు గానీ, అది నిజంకాదు. ముష్టి రెండువందల ఎకరాల పల్లపు పొలం లోకంలో ఎంతమందికి లేదుగనక? వాళ్లందరికీ యిటువంటి కీర్తి ప్రతిష్ఠలు వొచ్చినయ్యా మరి? డబ్బును పెట్టెల్లో పెట్టి దాచుకోవటంగానీ వ్యాపారంలో పెట్టి పెంచడంగానీ వాళ్ళు చేసివుండినట్లయితే ఏమయ్యేదో మనం చెప్పలేము. డబ్బు ఒట్టి పాపిష్టిది. దిక్కుమాలింది. అది మానవుడికి భౌతిక బంధనాలను అధికం చేస్తుంది. మనిషిచేత అన్యాయాలు చేయిస్తుంది; అక్రమాలు చేయిస్తుంది. అంచేత డబ్బుగలవాడు పుణ్యలోకాలకు అర్హుడుగాడు. "కుమారు" వంశీయులకు ఈ లోకం మీద కంటే, పరలోకాలమీద మమకారం జాస్తి. ఇక్కడున్న నాలుగుగడియలూ సుఖంగా గడపవొచ్చు. మరి చచ్చిన తరవాతసంగతి?

అందుచేత వారు - తుచ్ఛమైన - నీచమైన - దుర్మార్గమైన డబ్బును విచ్చలవిడిగా ఖర్చుబెట్టి, భౌతిక బంధనాలను పెద్దగా తెంపుకోసాగారు. సత్రాలు కట్టించారు. బావులు, చెరువులు తొవ్వించారు. దేవాలయాలకు శాశ్వతమాన్యాలిచ్చారు. కొన్ని దేవాలయాలను స్వయంగా నిర్మించారు. ఆకాలంలో వారింటినిండా బంధువులుండేవారు. ఆయింటో

వున్న ఆవుపెయ్య వొకరోజు గడ్డితినకపోతే, ఎనిమిది ఆమడల దూరాన వున్న నాలుగు తరాలనాటిబంధువు సకుటుంబ సపరివారసమేతుడై వచ్చేసి, నెలరోజులపాటు, ఆవుపెయ్య రక్షణ బాధ్యత తీసుకొన్న సమయాలూ వున్నయ్. తమమీద ఇటువంటి 'ఆదరం' చూపించినందుకుగాను, ఆ కుటుంబానికి యధోచిత సత్కారాలు కూనూరువారు చెయ్యటమూ కద్దు.

చలమయ్యగారు భూశయనం అలంకరించబోయ్యేవరకూ 'ల' కేత్వమూ, 'ద' కు కొమ్మూ ఇవ్వలేదు. చావబోయ్యే ముందుగూడా, వొక బంధువు పెళ్ళికి నూటపదహార్లు యివ్వమని కొడుకుకు సైగచేసి మరీ చచ్చాడు. అటువంటి ధర్మాత్ముడు చలమయ్యగారు. తండ్రి చచ్చినతరువాతగూడా బసవయ్య - చలమయ్యగారి ఏకపుత్రుడు—తండ్రి సాంప్రదాయాన్ని విడవలేదు. అయితే ఒకటిమాత్రం నిజం. చలమయ్యగారంత దొడ్డహస్తంమట్టుకు కొడుకుదిగాదు. కాస్త వెనకా ముందూ పారజూసేవాడు. అట్లాచూడటంలోనే, ఒకసారి వెనక్కు చూసినప్పుడు, తండ్రి చేసిన ఇరవైవేల రూపాయల అప్పు బసవయ్యకంటబడింది. ఈ అప్పు ఏసందర్భంలో చేసిందీ వివరాలు తెలియలేదు. తండ్రిగూడా అటువంటి అప్పు వున్నట్లుగా ఎప్పుడూ కొడుకుతో చెప్పినట్లులేదు. బసవయ్య కాసేపు ఆలోచించాడు. తన తండ్రి అప్పు చెయ్యవలసిన అవసరం ఏమీలేదు. అయితే చెయ్యలేదనటానికి ఆధారాలుగూడా ఏమీలేవు. ఆయన తనతో చెప్పకుండానే అనేక కార్యాలు చేశాడు. అటువంటివాట్లల్లో ఈ 'అప్పు' గూడా ఒకటై వుండవొచ్చు.

బసవయ్య ఆలోచన చూసిన తరవాత బాకీదారుకు -
చలమయ్యగారి మేనమామ షడ్డకుడి పెదతల్లి ఆడబిడ్డ కొడుకు
గారికి భయంపట్టుకుంది. ఏమిటీ ఈ నోటువేపు తెగ చూస్తు
న్నాడు? ఈ సంతకం ఫోర్జరీదని కనిపెట్టిచచ్చాడా ఏమిటి?
ఇరవై వేలరూపాయలు వొడుపుకొంటే, ఆ బాడవచక్క-
కాస్తా కొనుక్కుందా మనుకొన్నాడు తను. వీడు వుండివుండి
—వెధవవాలకం చూస్తుంటే సున్నాచుట్టేటట్టేవున్నాడు.
అంతగా పీకెమీదికొస్తే నవ్వుతా చేశాలే బావా!” అని
తోసిపారవెయ్యవచ్చుననుకో. అసలు అదిగాదుగా విషయం.
కుర్రసన్యాసులకు వుంటుందని ఆ కాస్త పొలంచెక్కా- కొని
పడేస్తే...

“మా నాన్నగారికి బాకీ చెయ్యవలసిన అవసరం కలగ
కూడదుమరి. కలిగిందని ఈ నోటే చెబుతోంది. నువ్వు మా
బంధువుడివి. మా క్షేమాన్ని కోరే నువ్వు మా యింట్లోవుండి
వున్నావని నేను నమ్ముతున్నాను. ఈ ఇరవై వేల రూపా
యలు ఆ ధర్మాత్ముడు ఏ సత్రానికో ‘కానుకగా’ యిచ్చి
వుంటాడు. ఇప్పుడు నేనేమీ ఆయనగారి ననను. చచ్చి ఏస్వర్గ
లోకంలో వున్నాడో మహానుభావుడు... కానీ తప్పనిసరైంది.
ఆయనగారి కడుపున పుట్టిన నేను అనటం భావ్యం కాదనుకో.
తప్పటంలేదు. ఇరవై వేల బాకీ అక్షరాల నిజం. నువ్వు కాదూ
కూడదంటే దమ్మిడీతో సహా కట్టాలి. నామీద దయవుంచి
పదిహేను వేలు యిస్తాను, తీసుకొని ఈ నోటును రద్దుచెయ్యి.
అంతకంటే నిన్ను కోరదగిందేమీలేదు” అన్నాడు బసవయ్య
నోటును బాకీదారు చేతుల్లోపెట్టి.

బాకీదారు, మరొక పదివేలు ఎక్కువరాయసందుకు విచారించాడు.

నేను కటికి రొక్కం మీా నాన్నగారి చేతులోపోశాను. వడ్డీగూడా కట్టుకొంటే చాలాఅవుతుంది. ఆయనగారు బ్రతికి వున్నట్టయితే నాకీకష్టముండేదికాదు. అసలు డబ్బుకోసమనే నేను మూడునెలలనుంచి మీాయింట్లో కుటుంబంతోసహా వుంటున్నాను. అడుగుదాం అడుగుదాం అనుకుంటూనే ఆయనగారిముఖంచూసి అడగలేకపొయ్యేవాణ్ని. సరే, కానివ్వు. వడ్డీమాత్రం తీసేసి—నాఅసలు నాకిప్పించు. నేను విచారిస్తూ తిరిగిపోవటం నీకు మాత్రం జయమా? స్వర్గంలోవున్న తండ్రిగారి ఆత్మ, నా విచారంతెలిసి ఎంత దురపిల్లుతుంది?... పిల్లలుగలవాణ్ని.నన్ను అన్యాయం చెయ్యటం న్యాయంకాదు. నిజానికి నిన్ను ప్రాధేయపడవలసిన అవసరం నాకులేదు. కోర్టులున్నయ్. కాని, అంతదూరం పోవటం నా కిష్టంలేదు..."

పద్ధెనిమిది ఎకరాలిచ్చి ఆ నోటును బసవయ్యగారు రద్దుచేసుకొన్నాడు. తండ్రిగౌరవం నిలబెట్టటంకోసం బసవయ్య చాలా ప్రయాసబడ్డాడు. మునుపటంత జాస్తిగా కాకపోయినా 'లేదు' అనిమాత్రం కొడుకు అనటంల్లేదు. ఒక్కొక్క రాయి చొప్పున తీస్తే కొండలంటివి తరిగిపోతయ్. ఆస్తుల లెఖ్ఖేమిటి? బసవయ్యగారి ఆస్తులు కొండలుకావు మరి. ఆ ఆస్తిని వాళ్ళు 'కీర్తి'గా మార్చుకొన్నారు. ఈ క్షణాన బసవయ్యగారికి మూడెకరాలపొలం - అదీ తాకట్టులోవుంది - మాత్రమే వుండవొచ్చు. కానీ ఆయనగారికున్న కీర్తి అపారం. తండ్రిని మించిన చెయ్యి అనే పేరు గడించుకొన్నాడు. తండ్రికంటే

ఎక్కువగానే భౌతికబంధనాలను తెంచుకొన్నాడు. ఆస్తి తగ్గిపోయింది. దీనితో బాటే బంధువులూ తగ్గిపోయ్యారు.

శేషగిరి పుటకలకు బసవయ్యగారు చాల బీదదశలో వున్నాడు. ఆయన చుట్టాల్ని పిలువలేదుకదా అని ఎవరూ బాధపడలేదు. అతి దగ్గరగావున్న నలుగు రైదుగుర్ని మాత్రం పిలిచాడు. పాపం! వాళ్ళు 'అనివార్య' కారణాలవల్ల రాలేక పోయారు. బసవయ్య చాలహీనంగా బారసాలజరుపుకున్నాడు. ఇటువంటిస్థితి వొస్తుందని ఆయన ముందుగా ఊహించాడేమో మనకు తెలీదుగానీ, వొచ్చినందుకు మాత్రం విచారించవలసినంత ప్రబలంగా విచారించలేదు.

శేషగిరి చదువు ఆరోతరగతితో ఆగిపోయింది ఆపైన చదవటానికి పట్నం పోవాలి. బసవయ్యగారికి పంపిద్దామనే వుంది. కానీ డబ్బు— వెధవడబ్బు— పాపిష్టిది— అదిలేదు. ఈ లోకం కేవలం డబ్బుమీదనే నడుస్తున్నట్టుగా ఆయనకు తోచసాగింది. ప్రతిపనీ ప్రతీ వ్యవహారమూ ఆఖరికి పూజ చెయ్యడానికి కూడా 'అణా' కొబ్బరికాయ కావాలి. అణా! ముష్టిఅణా! డబ్బును విచ్చల విడిగా ఖర్చుపెట్టటం అంత ఆరోగ్యకరమైన విషయం కాదనే సత్యం అతనికి కొద్దికొద్దిగా తెలియరాసాగింది. లోగడ ఆయన దాతృత్వాన్ని అభినందించిన గుంపు, ఇప్పుడు ఆయనకు ఎదురుపడటానికే భయపడుతున్నారు. బసవయ్య కూటికిగూడా కటకటపడుతున్నాడని అందరికీ తెలుసు. ఏ క్షణాన్నయినా అతనికి తమ సహాయం అవసరం కావొచ్చు బసవయ్యగనుక పిచ్చివెధవ — దానాలనీ, ధర్మాలనీ, సత్రాలనీ, పనికాడనీ సర్వం ధ్వంసంచేసు

కొన్నాడు. పేరు ప్రతిష్టల కోసం, డబ్బును యింత ఇదిగా దుర్వినియోగం చేసినవాడు చివరికి కూటికి మాడి చావక ఏమవుతాడు ?

ఇప్పుడు 'కూనూరు' వారినిగురించి చెప్పుకొంటున్న ధోరణి వేరు. చలమయ్యగారు బతికివుండే పక్షంలో, తనను గురించి చెప్పుకొంటున్న వాదులకు దిగులుపడి కుళ్ళిపొయ్యే వాడు. బసవయ్య విన్నాడు. కాని చేయగలిగిందేమీ లేదు. చేతులు కాలిపోయిన తరవాత ఎన్ని ఆకులు పట్టుకొంటే మాత్రం ప్రయోజనమేముంది? శేషగిరికి ఎవడో దౌర్భాగ్యుడు పిల్లనిచ్చాడు. ఇచ్చిన తరవాత ఆ పెద్దమనిషి పొందిన పశ్చాత్తాపానికి పరిమితి లేకపోయింది. తినటానికి తిండిలేదు. చెయ్యటానికి ఏపనీ చేతకాదు. వానలో తడిసిని తరవాతగానీ గొడుగు విలువ తెలియదు. దరిద్రం అనుభవిస్తేనేగాని డబ్బు విలువ తెలీదు. బసవయ్యగారికి డబ్బు ప్రయోజనం తెలిసింది. అది తెలుసుకొన్న తరవాత ఆయనగారు ఎక్కువకాలం బతకలేదు.

ఎవ్వరూ తమయింటికిరారు. ఎవ్వరూ పలకరు. అతి సన్నిహితులైన బంధువులుగూడా తమ బంధుత్వాన్ని తెగ తెంపులుచేసుకున్నారు. ఒంటరిగాడు. దిక్కులేదు. తాత సంపాదించిన కీర్తిగానీ తండ్రి సంపాదించిన కీర్తిగానీ చిల్లిగవ్వ విలువ చెయ్యలేదు. ఆ కీర్తయినా యిప్పుడు శ్లాఘించే దిక్కు లేకుండాపోయింది.

"ఒట్టి నాప వెధవలు. పచ్చిగావున్నప్పుడు భూమీ ఆకాశం పట్టేదా? ఒకటే దొయ్యటం! కాస్త ముందూ

వెనకా చూసుకోనక్కర్లా?'' అన్నారు కొంతమంది శేషగిరి దరిద్రాన్ని చూసి సానుభూతిగా.

''ఆయనవిమానానికి ఆయన మంచి అనిపించుకొన్నాడు. కానీ తన మంచి కోసం తన ముందుతరాలవాళ్ళ జీవితాలకు దిక్కులేకుండా చేస్తున్నాననే ఆలోచన లేకపోతే ఎట్లా?'' అన్న వాళ్ళూ వున్నారు.

దరిద్రం కుష్ఠువ్యాధిలాంటిది. అది రాకుండా నేవుండాలి గానీ, వొచ్చిన తరవాత ఆ వంశంయావత్తూ దాన్ని భరించక తప్పదు'' అనికూడా కొంతమంది అన్నారు.

శేషగిరి అత్తవారు కొంచెం కలిగినవాళ్ళు. అయినా శేషగిరి అత్తవారి నుండి కించిత్తయినా సహాయం అపేక్షించ లేదు. దినంగడిస్తే ప్రయోజనమేముంది? తనంగడవాలి.

యశోద ఆర్థికశాస్త్రం చదువుకోలేదు. ఆ పిల్లకు మార్క్సిజం అంటే ఏమిటో బొత్తిగా తెలీదు. ఆమెకు కావల సినదల్లా మొదట తిండి. తరవాతశరీరసౌఖ్యం. భగవంతుడిచ్చిన ఆరోగ్యం, బలం వున్నంతవరకూ ఆ రెండోదాన్ని గురించి శేషగిరిని వొత్తిడిచెయ్యదు ఆమె! కాని తిండి కావాలి ముందు.

మొదట్లో పస్తులుచెయ్యడానికి యశోద నిరాకరించింది. 'ఎక్కడన్నా సరే తీసుకురా!' అన్నది. 'అంతకాడికి పెళ్ళెం దుకు చేసుకున్నా' వన్నది. 'మావాళ్ళు నాగొంతు బలవం తాన కోశా'రన్నది. ఏడ్చింది. శేషగిరిని తిట్టింది. తను తిట్టు కొంది. వీటివేటికీ శేషగిరి వుడుక్కోలేదు. మరొక పరిస్థితిలో

వుండినా ఈ మాటలు మహా కోపాన్ని తెప్పించవలసింది. మరి చాలా శాంతంగా యశోదకు జవాబు చెప్పాడు శేషగిరి.

బుద్ధితక్కువయి చేసుకున్నాను, చెంపలు వేసుకొంటు న్నాను; ఇక్కడవుండమని నిన్ను నిర్బంధించేహక్కు నాకు లేదు. నీ కిష్టమైతేనే వుండు. లేకపోతే నిరభ్యంతరంగా పోవచ్చు. నిన్ను పోషించగలినతాహతు వొచ్చిన రోజున నిన్ను పిలిపించుకొంటాను. అప్పుడు నువ్వు రాకపోయినా విచారించను. ఎందుకంటే తిండిపెట్టలేని మనిషికి మరొకమనిషిని శాసించే హక్కు వుండదు" అన్నాడు శేషగిరి చాలాసాఫీగా!

ఈ అవకాశాన్ని యశోద వుపయోగించుకొన్నట్లయితే ఏం జరిగేదో తెలీదు; భర్త సమాధానం ఆమెకు కోపం తెప్పిం చింది. తాచుపాము మళ్లీ మండిపడ్డది. ఆమె కోపం ప్రదర్శించ టానికి ఆ యింట్లో సరైన పాత్రసామాను గూడా లేదు.

శేషగిరి ఇంటికి రావటం తగ్గించాడు. ఒచ్చినప్పటి నుంచీ భార్యపోరు అట్లా పోరుపెట్టే హక్కు ఆమె కున్నదని శేషగిరి అభిప్రాయం. అతను భార్యనోరు మూయించవచ్చు. గట్టిగా అరచో నాలుగు తన్నో ఆపని చేయించగలడు. కానీ శేషగిరి భార్య నేమీ అనదలచుకోలేదు.

ఒక్కోసారి రెండు రోజులుగూడా రాడు. రానందున విచారపడే వాళ్ళుగూడా లేరని అతనిభావం. యశోదవున్నప్ప టికీ తను ఇంటికి రానంత మాత్రాన వాపోయ్యే స్థితిలోవుండ దని అతనికి గట్టినమ్మకం. కానీ జరిగేది వేరు. తిన్నా తినక పోయినా మనిషి ఆకారమన్నా కంటికి కనిపిస్తుంటే అదొక ధైర్యంగా వుంటుంది. తిండి తినలేదు. దాన్ని గురించి విచారిం

చటం ఎటుకూడీ తప్పదు. యశోద తిండితోబాటు భర్తను గురించి కూడా విచారించసాగింది. శేషగిరంత ఖండితంగా ఆవిడ తెగతెంపులు చేసుకోలేదు—

ఒక రోజున యశోద వాకిట్లో నిలబడివుంది. అప్పటికి రెండురోజులనుండీ శేషగిరి ఇంటికిరావటంల్లేదు. అందినచోటల్లా ఇదివరకే అప్పులుచేయటంవల్ల ఆవీధిలో ఇక అప్పుపుట్టలేదు. ఈ రెండురోజులూ ఆమె కేవలం మంచినీళ్లు మాత్రమే తాగి గడపవలసి వచ్చింది. ఏపూట కూడా కడుపునిండా తిన్న పాపానపోలేదు. శరీరం తేలిపోతున్నది. స్వరం క్షీణించిపో తున్నది. ఏమీ తోచక వాకిట్లో నిలబడివుంది యశోద. ఎదురింట్లోనుంచి ఎవరో అరటికాయలుతిని తొక్కు బైట పారే స్తున్నారు. వాటివేపు ఆపేక్షగా చూసింది. ఆమెఆకలిరేగింది. కనీసం ఒక డజను అరటికాయలన్నా వుంటే బాగుండు నవిపించింది. అడక్కుండా వుండాలని గట్టిగా ప్రయత్నించింది. పాపం!ఆమెకుతెలీకుండానే ఆమెకాళ్ళు ఎదురింట్లోకి నడిచినయ్.

"అరటికాయలు బాగుంటయ్'' అన్నది యశోద అక్కడున్నాయనతో.

''చిన్నప్పుడు అరటికాయలు తెగతినేదాన్ని''అన్నది కాసేపాగి.

''నెల రోజులనుండీ తిందామనుకున్నాను. వెధవధి, వీలే చిక్కలేదు'' అన్నది చివరికి.

అతను—అరటికాయలు తింటున్న యువకుడు—ఆమె వేపు కాసేపుచూశాడు. ఆమె కెందుకో భయమేసింది,అతను చూస్తున్న పద్ధతికి. కాళ్ళు వొణికినై. చమటపోసింది. అటూ

ఇటూ ఎదురుగా చూసింది; పోబోయ్యి పోలేక ఆగిపోయింది పాపం !

"ఎందుకూ భయం ? ఎవ్వరూ చూడరు. నాలుగు నిమిషాలు" అంటూ ఆ కుర్రవాడు వొస్తున్నాడు. యశోద చూపులు బరువుగా కిందికి జారిన అతని జేబుమీద నిల్చాయి. అక్కడనుండి కదిలేలోపుగానే అతను కదలకుండా చేశాడు ఆమెని...

ఇంటికొచ్చింది. పగిలిపోయిన అద్దంచెక్కలో రేగిన జుట్టు సరిచేసుకుంది. పమిటతో కళ్ళు బుగ్గలు తుడుచుకుంది. ఎందుకో కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగినై దగ్గర్లోవున్న పదిరూపాయల నోటు గాలికి రెపరెపలాడింది.

సాయంత్రానికి శేషగిరి వొచ్చాడు. మనిషి తూలిపోతున్నాడు. నీరసంగా మంచానికి అడ్డంపడ్డాడు;

"అన్నానికి లేవండి" అన్నది యశోద చిల్లిచెంబుతో నీళ్ళు పెట్టి.

ఆ అంటున్నది ఎవర్నో శేషగిరికి తెలియలేదు.

"మిమ్మల్నే ! లేవండి" అన్నది బిగ్గరగా యశోద.

"నన్నేనా ? అన్నానికేనా ?"

"అవును"

రెండు కూరలు, మజ్జిగతో అన్నంతిన్నాడు. తింటున్నంతసేపూ అతని కే సందేహమూ లేదు. తిన్నతరవాత కలిగింది.

“అప్పు తెచ్చాను” అన్నది యశోద బలవంతాన నవ్వు తెచ్చిపెట్టుకొని. ఆ తరవాత శేషగిరి ఆవిషయమై ఇంకేమీ మాట్లాడలేదు.

నాలుగురోజుల తరవాత ఒకనాటి మధ్యాహ్నం శేషగిరి ఎందుకో యింటికొచ్చాడు. తలుపులు గడియవేసివున్నయ్. లోపలనించి ఎవరో బిగ్గరగా నవ్వుతున్నారు. క్షణకాలం తల వంచుకొని నిలబడి గిరుక్కున తిరిగి వెళ్ళిపోయాడు. సాయంత్రం అతడు ఇంటికొచ్చేసరికి కొత్తచీరతో – జరీఅంచుది – యశోద వాకిట్లో ఎదురైంది. అతనేమీ మాట్లాడలేదు. నిశ్శబ్దంగా భోంచేసి వాకిట్లో పడుకున్నాడు.

“ఇదిగో! ఈ ధోవతులు మీకు సరిపోతయ్యేమో చూడండి!” అన్నది యశోద వొక పంచలజత శేషగిరికి అందిస్తూ.

అతను తీసుకోకుండానే భార్యవేపు తిరిగి “చూడటం అనవసరం. ఒకవేళ సరిపొయ్యేపక్షంలో— సరిపోతయ్యనుకో, ఏంలాభం ?” అన్నాడు.

మీకనే యిందాక తీసుకొన్నాను, పదహారురూపాయల తొమ్మిదణాలకు. కట్టుకోండి” అన్నది యశోద ధోవతులు అతని భుజానవేసి. పదినిమిషాలు శేషగిరి ఏమీమాట్లాడలేదు. తలొంచుకొని ఆలోచించాడు. ముఖమంతా జేవురించింది. క్షణకాలం యశోద ముఖంలోకి తీవ్రంగాచూశాడు. ఆ చూపులకు తట్టుకోలేక యశోద లోపలి కెళ్ళింది.

ఇప్పుడు శేషగిరి ఆర్థికంగా ఏమాత్రంబాధపడటం లేదు. ఇటీవల ఇంటిని మరామత్తు చేయించాడు. అతనితో గ్రామం

లోని ధనవంతులకు అనేకమయిన రహస్యపుపనులు కావలసి వొస్తున్నాయి. ఎప్పుడూ అతను ఇంట్లోవుండడు. అయినప్పటికి ఆ డబ్బుగల ఆసాములు వొస్తూనే వుంటారు. ఎక్కువగా రాత్రిళ్ళు. వాళ్ళకుకావలసిన పనులేమిటో గంటలతరబడి - ఒక్కొక్కసారి రాత్రిమొత్తమూ యశోదకు చెబుతూనే వుంటారు.

శేషగిరినిగురించి తలోకవిధంగా అనుకొన్నారు. కొంత కాలంపాటు అతన్ని మనిషికిమళ్లీచూడనివాళ్ళు వున్నారు. అతనివెనక పెద్దగా నవ్వారు, అతనికి వినపడేటట్టు ఏమిటేమిటో సూటీపోటీగాఅన్నారు. శేషగిరి వస్తుతః చాలా నెమ్మదస్తుడు. వీళ్ళమాటలకు పనులకు అతనేమీ వులుక్కోలేదు. అసలు వీళ్ళతోటి అతనికి సంబంధం అనవసరం. చాటున తోంభైఆరు అనుకొంటారు. అట్లా అనుకొన్నందువల్ల తనకు మునిగిపోయేదేమీ లేదు అనుకొన్నాడు శేషగిరి.

ఇట్లా వూరికినే వుండేకంటే ఏదో వ్యాపకం కల్పించుకోగూడదుటండీ" అన్నది యశోద ఒకనాడు.

"ఏం వ్యాపకం కల్పించుకొనేది? లేదు; దేనికైనా డబ్బు—డబ్బు కావాలి" అన్నాడు శేషగిరి ఎగరేస్తూ.

ఏదోవిధంగా చూసుకోవచ్చు.ఆ...సీతంమయ్య... అదే! పొగాకు వ్యాపారంచేస్తుంటాడే, భాగ్యంకలవండి. ఒక్కడికీ ఊపిరి తిరగటల్లేదుట, భాగస్తుడు కానాలన్నాడు."

సీతారామయ్య పావలా భాగం యిచ్చాడు. లాభం వొస్తే పంచుకోనేట్టు, నష్టమొస్తేమానుకోనేట్టు షరతుపెట్టింది యశోద. సీతారామయ్య బిరుసు మీసాల్లోంచి, యశోదను చూసి నవ్వాడు.

కాలం కలిసివొచ్చింది. శేషగిరివాటాకు పన్నెండువేలు లాభంవచ్చింది. ఈలోపుగానే యశోద వొక మగపిల్లవాణ్ని కన్నది. వాడు అచ్చంగా సీతారామయ్య పోలిక. కేవలం స్నేహధర్మంకింద పిల్లవాడికి నాలుగువందల రూపాయలు చదివించాడు సీతారామయ్య.

శేషగిరి కాస్త పచ్చపడ్డాడు. చవకరేటులో పదెకరాల పొలం కొన్నాడు. సీతారామయ్యతో వ్యాపారంచేస్తున్నాడు. అతన్ని చూసి చాలామంది అసూయపడ్డారు. రకరకాలుగా చెప్పుకొన్నారు. ఆ పదెకరాలపొలము శేషగిరి కొనటంకాదనీ కోటి వీరయ్యగారు యశోదకు కొనిపెట్టాడనీ, కొంతమంది అన్నారు. అనటానికేం? కసిబోక సవాలక్ష అంటారు గిట్టని వాళ్ళు. శేషగిరి ఎవరితోటీ సంబంధం పెట్టుకోలేదు; అతను ప్రత్యేకం, అతనిల్లు ప్రత్యేకం.

ఒక రోజున వొక నాటకాల కంపెనీవాళ్ళొచ్చి యాభై రూపాయల టిక్కెట్టు కొనమన్నారు శేషగిరిని.

"ఐదు రూపాయిల్లో కుర్చీటిక్కెట్టు వొస్తుంటే యాభై రూపాయ లెందుకూ?" అన్నాడు శేషగిరి.

"ఇది కేవలం దానంగా పరిగణించాలి. ఒకానొక బీద విద్యార్థి సహాయార్థం ఈ నాటకం ఆడుతున్నాం" అన్నారు కంపెనీవాళ్ళు.

శేషగిరి నిశ్శబ్దంగా ఇంటిలోకెళ్ళివొచ్చి వందరూపాయల కాగితం కంపెనీవాళ్ళ కిచ్చాడు. కంపెనీవాళ్ళ ముఖం వికసించింది. "చిత్తం! మీరూ అమ్మగారూ నాటకానికి తప్పనిసరిగా రండి. మీరు రాకపోతే, మాకు బొత్తిగా వుత్సాహమే వుండదు" అన్నారు కంపెనీవారు.

తరవాత ఏవో చందాలు వొచ్చినై. అందరికంటె ఘనంగా శేషగిరి ఇచ్చాడు. ఆ వూళ్ళో హైస్కూలువుంటే బాగుంటుందని కొంతమందికి తోచింది. వూళ్ళో చదువుకుంటున్న పిల్లల్లో చాలామంది పెద్దచదువులకు బస్తీలకు పోతున్నారు. ఊళ్ళోనే వొక హైస్కూలుంటే ఈ శ్రమ తప్పుతుంది. ఇంకా ఎక్కువమంది చదువుకోటానికి అవకాశాలు వుంటయ్.

నలుగురు పెద్దలూ కలసి శేషగిరి ఇంటికి వొచ్చారు. శేషగిరి వాళ్ళకు గొప్ప ఆతిథ్య మిచ్చాడు. వాళ్ళ కృషిని అభినందించాడు.

"ఇటువంటి గొప్ప సంస్థకు వంద, రెండువందలు చందా వెయ్యటం నా కొట్టే బాగుండలేదు. నాలుగు గదులు నేనే ఏకంగా కట్టిస్తాను" అన్నాడు శేషగిరి. అందరూ సంతోషించారు. 'తాతను మించిన చెయ్యి' అన్నారు.

హైస్కూలు ఫౌండేషన్ శేషగిరిచేతులమీదుగా జరిగింది. ఆరోజున అతన్ని పూలదండలతో అలంకరించారు.

"కూనూరువారి సంగతి చెప్పవలసి వస్తే, ఎవరివల్లా కాదు. వీరితాత - చలమయ్యగారు మహాదాత. అడిగిన

వాళ్ళకు లేదన్న పాపానపోలేదు. అనేక మయిన దానధర్మాలు చేసి కాలధర్మం చెందారు. వీరితండ్రి బసవయ్యగారు కూడా తండ్రిగారి సాంప్రదాయాన్ని వొదలలేదు. ఆ తండ్రికితగిన కొమారు డనిపించుకొని దాటిపొయ్యాడు. ప్రస్తుతం శేషగిరి గారు. పులికడుపున మేకపిల్ల పుట్టదనే సామెత వీరిపట్ల రుజువయింది. మన హైస్కూలుకు నాలుగు గదులు కట్టిస్తా మని మాటయిచ్చారు. కట్టిస్తారు కూడాను. మన లైబ్రరీ మరీ పాడయిపోయింది విజ్ఞాన ప్రసారానికి లైబ్రరీలు ముఖ్యంగా అవసరం. దాన్ని పునరుద్ధరించే బాధ్యత కూడా శ్రీ శేషగిరి గారే వహించాలి" అని వొకాయన వుపన్యాసమిచ్చాడు.

"నాలుగు వందలు వేసుకోండి" అన్నాడు శేషగిరి లైబ్రరీ కార్యదర్శితో. శేషగిరి దానాలు చెయ్యటం, చందా లివ్వటం ప్రారంభించాడు అతని చుట్టాలకు అతనిమీద 'అనురాగం' తిరిగి రాసాగింది. తరుచుగా వొచ్చి అతని యోగ క్షేమాలు విచారించి పోతుంటారు. తాత, తండ్రుల సాంప్రదాయం పోకుండా నిలబెట్టాడని అంతా చెప్పుకున్నారు.

శేషగిరి మాత్రం వొక సత్యం నేర్చుకొన్నాడు. డబ్బు కావాలి. అది పాపిష్టిదే కావచ్చు. సంఘంలో గౌరవంగా బతకటానికి ఆ దిక్కుమాలింది అవసరం. మనకు హెచ్చుతగ్గు లుగా గౌరవాన్ని ముట్టచెబుతుంది. అది సంపాదించిన విధానం మీద కంటే, సంపాదించిన పరిమాణంమీద సంఘుదృష్టి వుంటుంది. డబ్బుగలవాడికి తెలియని విషయాలుండవు. అన్ని కళలనూ నిర్దేశించగలడు.

అతనికి 'ధ'కు 'ద'కు వున్న భేదం తెలీకపోవచ్చు. కాని కావ్యాలను విమర్శిస్తాడు. ఒక కథారచయితను, ఎట్లా కథలు రాయాలో నేర్పగలడు. సినిమా అంటే ఏమిటో అతనికి అర్థం కాని మాట నిజం. కానీ సినిమాను గురించి తెగ వుపన్యసించగలడు. డబ్బుగలవాడి వాగుడు 'అభిభాషణ' అవుతుంది. వాడి కేక 'ఉద్ఘాటన' అవుతుంది. డబ్బుగలవాడు ఈ లోకంలో కాని దేమీ లేదు. రాజకీయాలు, సాహిత్యం, చిత్రలేఖనం, అన్నీ డబ్బున్నవాడికి తెలుస్తాయి. మనిషికి కావలసింది 'విజ్ఞానం' కాదు, డబ్బు. పాపిష్టిది దిక్కుమాలింది అయినడబ్బు!